

EU-KÄSITTEISTÖ

1. Johdanto

Mainittavia asioita:

- Työssä huomioitu tämän hetken tilanne
- Käsitteiden valintakriteerit
- Temaattinen jaottelu / indeksi
- Tekijät

2. EU:n (integraation) yleiskäsitteet

Euratom

"Vuonna 1957 *Rooman sopimuksella* perustettu Euroopan atomienergiayhteisö pyrki luomaan institutionaaliset puitteet ydinenergian käytölle ns. *kuutosmaiden* alueella. Sopimus Euroopan atomienergiayhteisöstä on Euroopan hiili- ja teräsyhteisön, Euroopan talousyhteisön ja Maastrichtin sopimuksen ohella yksi neljästä Euroopan unionin perustamissopimuksesta."

Katso myös: energiapolitiikka, Euroopan hiili- ja teräsyhteisö, Euroopan talousyhteisö, integraatio

Lähteet: Nugent Neill (1999) *The Government and Politics of the European Union*, Macmillan Press, London; Euroopan unioni. ScadPlus-sanasto [<http://europa.eu.int/scadplus/leg/fi/cig/g4000e.htm>]; Euroopan parlamentti. Faktatietoja Euroopan unionista – ensimmäiset sopimukset [http://www.europarl.eu.int/factsheets/1_1_1_fi.htm]

Euro

"*Yhteisvaluutta*, joka otettiin käyttöön tilivaluuttana 1.1.1999 talous- ja rahaliiton *euroalueen* maissa. Euro korvasi 1.1.2002 kansallisen rahan 12 EU-jäsenmaassa, joihin kuuluvat Alankomaat, Belgia, Espanja, Irlanti, Italia, Itävalta, Kreikka, Luxemburg, Portugali, Ranska, Suomi ja Saksa. Ennen euro-nimen vakiintumista yhteiseen valuuttaan viitattiin termillä ECU (European Currency Unit)."

Katso myös: Euroopan keskuspankki, rahapolitiikka, konvergenssikriteerit, vakaus- ja kasvusopimus, talous- ja rahaliitto (EMU)

Lähde: Valtiovarainministeriö. Eurotietopankki. [<http://www.vm.fi/vm/liston/euro.lsp?r=17576&l=fi>];

Euroopan hiili- ja teräsyhteisö (EHTY)

Eurooppa-tutkimuksen keskus

PL 17 (Arkadiankatu 7), 00014 Helsingin yliopisto
Puhelin (09) 191 28810, faksi (09) 191 28885, www.valt.helsinki.fi/vol/eu/index.htm

Centrum för Europaforskning

PB 17 (Arkadiagatan 7), FIN-00014 Helsingfors universitet
Telefon +358 9 191 288 10, fax +358 9 191 288 85, www.valt.helsinki.fi/vol/eu/index.htm

Centre for European Studies

P.O. Box 17 (Arkadiankatu 7), FIN-00014 University of Helsinki
Telephone +358 9 191 28810, fax +358 9 191 28885, www.valt.helsinki.fi/vol/eu/index.htm

"Euroopan hiili- ja teräsyhteisö perustettiin *Pariisin sopimuksella* vuonna 1951. Yhteisö johti aluksi hiili- ja teräsalan yhteismarkkinoiden syntyyn ns. *kuutosmaiden* alueella. Euroopan hiili- ja teräsyhteisön kuusi perustajajäsentä olivat Saksa, Belgia, Ranska, Italia, Luxemburg ja Alankomaat. Yhteisön taustalla oli keskeisenä myös ajatus toisen maailmansodan jälkeisten turvallisuuspoliittisten jännitteiden lieennyttämisestä yhteisön jäsenmaiden välillä. Sopimus Euroopan hiili- ja teräsyhteisöstä on Euroopan atomienergiayhteisön, Euroopan talousyhteisön ja Maastrichtin sopimuksen ohella yksi neljästä Euroopan unionin perustamissopimuksesta. Yhteisön on katsottu toimineen edeltäjänä Euroopan talousyhteisölle ja Euratomille sekä luoneen pohjan Euroopan integraatiolle ja Euroopan unionin myöhemmille periaatteille."

Katso myös: Euratom, Euroopan talousyhteisö, energiapolitiikka, integraatio

Lähteet: Kemppinen Reijo (2000) Suomi Euroopan Unionissa, Edita; Euroopan parlamentti. Faktatietoja Euroopan unionista – ensimmäiset sopimukset [http://www.europarl.eu.int/factsheets/1_1_1_fi.htm]; Nugent Neill (1999) The Government and Politics of the European Union, Macmillan Press, London

Euroopan talousyhteisö (EEC)

"Euroopan talousyhteisö (ETY) perustettiin *Rooman sopimuksella* 1957. Käytännössä Euroopan talousyhteisö viittasi vapaakauppa- ja tullialueeseen, joka sopimuksen nojalla muodostettiin Saksan, Belgian, Ranskan, Italian, Luxemburgin ja Alankomaiden (vrt. *kuutosmaiden*) kesken. Talouden ohella Euroopan talousyhteisö merkitsi yhteisten politiikkojen luomista myös maataloudelle ja liikenteelle sekä työvoiman liikkuvuudelle. Sopimus Euroopan talousyhteisöstä on Euroopan hiili- ja teräsyhteisön, Euroopan atomienergiayhteisön ja Maastrichtin sopimusten ohella yksi neljästä Euroopan unionin perustamissopimuksesta. Euroopan talousyhteisön toiminnallinen pohja on säilynyt aina nykymuotoiseen Euroopan unioniin saakka."

Katso myös: Euratom, Euroopan hiili- ja teräsyhteisö, energiapolitiikka, integraatio, Euroopan unioni

Lähteet: Kemppinen Reijo (2000) Suomi Euroopan Unionissa, Edita; Euroopan parlamentti. Faktatietoja Euroopan unionista – ensimmäiset sopimukset [http://www.europarl.eu.int/factsheets/1_1_1_fi.htm]; Nugent Neill (1999) The Government and Politics of the European Union, Macmillan Press, London

Euroopan unioni

"Euroopan unioni perustettiin *Maastrichtin sopimuksella* 7.2.1992. Sopimuksen nojalla Euroopan yhteisöstä tuli Euroopan unioni 1.11.1993. Sopimuksella vahvistettiin Euroopan unionin rakenne, joka noudattaa ns. pilarimallia. Oleellisena lisänä aiempaan oli yhteistyö ulko- ja turvallisuuspolitiikan alalla sekä oikeus- ja sisäasioissa. Sopimus Euroopan unionista käsitti myös sitovan toteuttamissuunnitelman talous- ja rahaliitosta. Maastrichtin sopimus vahvisti myös Euroopan parlamentin institutionaalista asemaa sopimuksessa hyväksytyn yhteispäätösmenettelyn myötä.

EU-jäsenyyden kautta kukin jäsenmaa sitoutuu luovuttamaan osan lainsäädännöllisestä päätäntävällästään unionille. Euroopan unionin toimivalta

vaihtelee politiikkalohkoittain, mikä heijastuu suoraan siirretyn päätäntävällän asteeseen. Unionin jäsenyys oikeuttaa kunkin jäsenmaan osallistumaan EU-tason päätöksentekoon ja vastaavasti velvoittaa jäsenmaita sitoutumaan yhteisiin toimintaperiaatteisiin ja sääntöihin.”

Katso myös: Euroopan talous- ja rahaliitto, integraatio, Euroopan yhteisö, pilarirakenne, toimivalta

Lähteet: Kemppinen Reijo (2000) Suomi Euroopan Unionissa, Edita; Nugent Neill (1999) The Government and Politics of the European Union, Macmillan Press, London

Euroopan yhteisö (EY)

”Euroopan yhteisön muodostavat Euroopan hiili- ja teräsyhteisö, Euroopan talousyhteisö ja Euroopan atomienergiayhteisö, jotka sulautuivat vuonna 1965 yhdeksi toiminnalliseksi kokonaisuudeksi. Yhdessä talous- ja rahaliiton kanssa nämä muodostavat Euroopan unionin ensimmäisen pilarin, joka perustuu ylikansalliseen päätöksentekoon.”

Katso myös: Euroopan hiili- ja teräsyhteisö, Euratom, Euroopan talousyhteisö, pilarirakenne

Lähteet: Kemppinen Reijo (2000) Suomi Euroopan Unionissa, Edita; Joutsamo Kari, Aalto Pekka, Kaila Heidi & Maunu Antti (2000) Eurooppaoikeus (s. 5-12). Lakimiesliiton Kustannus Oyj, Helsinki.

Integraatio

3. EU:n kansalaisuus

Avoimuusperiaate

Eurobarometri

Euroopan oikeusasiamies

” Euroopan oikeusasiamies ottaa vastaan kanteluja yhteisön toimielinten ja laitosten toiminnassa ilmenneistä epäkohdista, lukuun ottamatta yhteisön tuomioistuimen ja yhteisön ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen lainkäyttötoimintaa. *Kantelu-oikeus* on unionin kansalaisilla sekä kaikilla niillä luonnollisilla henkilöillä ja oikeushenkilöillä, joiden asuin- tai kotipaikka on jossakin jäsenvaltiossa.

Oikeusasiamies suorittaa perusteltuina pitämänsä tutkimukset kantelun perusteella ja saattaa toteamansa epäkohdan sen toimielimen käsiteltäväksi, jota kantelu koskee. Kyseinen toimielin antaa oikeusasiamiehelle asiasta lausuntonsa kolmen kuukauden määräajassa, minkä jälkeen oikeusasiamies antaa asiasta kertomuksen Euroopan parlamentille ja asianomaiselle toimielimelle. Tutkimusten tulokset annetaan kantelun tekijälle tiedoksi.

Oikeusasiamies voi ottaa asioita käsiteltäväkseen myös omasta aloitteestaan ja oikeusasiamiehen tehtävänä on pyrkiä puuttumaan yhteisössä ilmenevään huonoon

hallintoon. Euroopan parlamentti nimittää Euroopan oikeusasiamiehen parlamentin vaalikauden ajaksi.”

Katso myös: Euroopan parlamentti, hyvä hallinto

Lähteet: Euroopan yhteisön perustamissopimus; Joutsamo Kari, Aalto Pekka, Kaila Heidi & Maunu Antti (2000) Eurooppaoikeus (s.169-170, 400-402). Lakimiesliiton Kustannus Oyj, Helsinki.; Euroopan unioni. ScadPlus-sanasto [<http://europa.eu.int/scadplus/leg/fi/cig/g4000o.htm>]; Euroopan oikeusasiamiehen vuosikertomus 2002.

Eurooppalainen identiteetti
Euroopan työnvälityspalvelu (EURES)
Henkilöiden vapaa liikkuvuus
Legitimiteetti
Perusoikeuskirja
Poliittiset oikeudet
 Äänioikeus
 Vaalikelpoisuus
 Kanneoikeus
Syrjimättömyysperiaate
Unionin kansalaisuus

4. EU:n toimielimet ja päätöksenteko (ja virastot, laitokset jne.)

Toimielimet ja muut elimet

Euroopan investointipankki (EIP)

Euroopan keskuspankki (EKP)

”Euroopan keskuspankki (EKP) vastaa unionin yhteisestä rahapolitiikasta ja hallinnoi yhteistä valuuttaa euroa jäsenmaista riippumattomana. Euroopan keskuspankki perustettiin vuonna 1998 edeltäjänsä *Euroopan rahapoliittisen instituutin* tilalle. Euroopan keskuspankki muodostaa yhdessä kansallisten keskuspankkien kanssa *Euroopan keskuspankkijärjestelmän* (EKPJ).

Euroopan keskuspankin keskeiset päätöksentekoelimet ovat EKP:n johtokunta ja EKP:n neuvosto. Johtokunta koostuu jäsenmaiden hallitusten nimittämistä puheenjohtajasta, varapuheenjohtajasta sekä neljästä muusta jäsenestä. Euroopan keskuspankin neuvoston muodostavat vastaavasti EKP:n johtokunta sekä euroalueen kansallisten keskuspankkien pääjohtajat.”

Katso myös: Euro, talous- ja rahapolitiikka, euroalue

Lähteet: Euroopan yhteisön perustamissopimus; Joutsamo Kari, Aalto Pekka, Kaila Heidi & Maunu Antti (2000) Eurooppaoikeus (s. 748-753). Lakimiesliiton Kustannus Oyj, Helsinki.; Euroopan unioni. ScadPlus-sanasto [<http://europa.eu.int/scadplus/leg/fi/cig/g4000e.htm>]; Valtiovarainministeriö. Eurotietopankki. [<http://www.vm.fi/vm/liston/euro.lsp?r=17576&l=fi>]

Euroopan komissio

Eurostat
Kollegio
Pääosasto
Valkoinen kirja
Vihreä kirja

Euroopan unionin neuvosto

Coreper
Ecofin
EU:n puheenjohtajuus
Sektorineuvosto
Yleisten asioiden ja ulkosuhteiden neuvosto

Euroopan parlamentti

Poliittinen ryhmä
Euroopan tason poliittiset puolueet

Euroopan syyttäjänvirasto

Euroopan talous- ja sosiaalikomitea (ETSK)

Euroopan unionin alueiden komitea

Euroopan yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin

Euroopan yhteisöjen tilintarkastustuomioistuin

Euroopan yhteisöjen tuomioistuin

Ennakkoratkaisu
Julkisasiamies

Eurooppa-neuvosto

Huippukokous
Puheenjohtajan päätelmät
EU:n presidentti

Eurooppa-valmistelukunta (konventti)

Tulevaisuuskeskustelu

Eurojust

Euroopan tilintarkastustuomioistuin

Europol

Erillisvirastot

Elintarvike- ja kemikaalivirastot
EEA
OLAF (mainitaan myös muita)

Komitologiajärjestelmä

Poliittisten ja turvallisuusasioiden komitea

Sotilaskomitea

Sotilasesikunta

Unionin ulkoasiainministeri

Yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan korkea edustaja

Päätöksentekomenettelyt

Kuulemismenettely

Lainsäätämisyjärjestys

Määräenemmistöpäätökset
Sovittelumenettely
Säädösvallan siirto
Yhteispäätösmenettely
Yhteistoimintamenettely

Vallankäyttöön liittyvät periaatteet ja säännöt

Hyvä hallinto
Pilarirakenne
Suhteellisuusperiaate
Toissijaisuusperiaate (subsidiariteetti)
Toimivallan siirtämisen periaate

Muut

EU:n budjetti

Jäsenmaksut
Omat varat
Rahoituskehys
EU-vero

Lobbaus

COPA
ETUC
UNICE

Virallinen lehti (official journal)

5. EU:n oikeusjärjestelmä

Acquis Communautaire (yhteisön säännöstö)
Asetus (eurooppalaki)
Avoin koordinaatio
Direktiivi (eurooppapuitelaki)

"Säädös, joka velvoittaa kunkin jäsenmaan muuttamaan omaa kansallista lainsäädäntöään direktiivin antaman ohjeen mukaiseksi tietyn määräajan kuluessa. Eurooppa-valmistelukunnan (konventti) ehdotuksessa Euroopan perustuslaista on direktiivin sijaan omaksuttu termi *eurooppapuitelaki*.

Katso myös: Asetus, Euroopan unionin neuvosto, Eurooppa-valmistelukunta

Lähteet: Euroopan komissio (1996) Eurooppa-tiedon käsikirja, Edita, Helsinki;
Eurooppa-valmistelukunta (2003) Ehdotus sopimukseksi Euroopan perustuslaista,
Euroopan yhteisöjen virallisten julkaisujen toimisto, 2003

Ensijaisuusperiaate (etusijaperiaate)
EU:n oikeushenkilöllisyys
Hallitustenvälinen konferenssi (HVK)
Harmonisoiminen

Kompetenssi-kompetenssi
Oikeusperusta (oikeudellinen perusta)
Perussopimus (Maastricht, Amsterdam, Nizza)
Perustuslaillinen sopimus
Primääri- / sekundäärioikeus
Ratifioiminen
Suora sovellettavuus
Toimivalta (kompetenssi)
Toimivallanjako (yksinomainen, jaettu, tukitoimet)

6. EU:n politiikat

Yksinomainen toimivalta

Kauppapolitiikka
Suosituimmuuslauseke (MFN-periaate)
Yhteisöpreferenssi
Kilpailupolitiikka
Monopoli
Määräävän markkina-aseman väärinkäyttö
Valtion tukitoimet
Rahapolitiikka
Euroalue
Euroopan valuuttajärjestelmä (EMS)
Talous- ja rahaliitto (EMU)
Valuuttakurssimekanismi (ERM)

Jaettu toimivalta

Alue- ja rakennepolitiikka
Agenda 2007 (Agenda 2000)
Koheesiopolitiikka
Rakennerahasto
Euroopan sosiaalirahasto (European Social Fund)
Euroopan maatalouden ohjaus- ja tukirahasto (EMOTR)
Euroopan aluekehitysrachasto
Koheesiorahasto
NUTS (alueluokitus)
Yhteisöaloite
Energiapolitiikka
Euroopan laajuiset verkot
Kuluttajansuoja
Liikenne
Euroopan laajuiset verkot
Open skies-sopimukset
Maatalous- ja kalastuspolitiikka

Markkinajärjestelyt

Hintajärjestelyt (interventiohintaa, kynnyshinta, tavoitehintaa)

Oikeuden, turvallisuuden ja vapauden alue

Eurooppalainen pidätysmääräys

Schengenin sopimus (Schengenin säännöstö)

European Information Systems (EIS)

Trevi-yhteistyö

Sisämarkkinat

Kauppa esteet

Sosiaalipolitiikka

Sosiaalipolitiikan koordinaatio

Yleishyödylliset palvelut

Ympäristöpolitiikka

Kioto sopimus

Natura

Päästökauppadirektiivi

EU:n kestävän kehityksen strategia

Tukitoimet

Kehityksmaapolitiikka

Cotonoun sopimus

Euroopan kehitysyhteistyörahasto

LOME-sopimus

Koulutuspolitiikka

"Euroopan unionilla ei ole varsinaista yhteistä koulutuspolitiikkaa ja jäsenvaltiot käyttävät koulutuspolitiikan alalla ensisijaista toimivaltaa. Unionin koulutuspolitiikka painottuu erilaisten yhteistyömuotojen kehittämiseen, varsinaisten koulutusjärjestelyjen sisältö- ja organisointikysymysten ollessa kunkin jäsenvaltion omassa päätäntävallassa.

Maiden väliset koulutusohjelmat ovat keskeinen yhteistyön organisaatiomuoto.

Leonardo da Vinci on ammatillisen koulutuksen ohjelma ja *Sokrates*-ohjelman alle on vastaavasti koottu yleissivistävä- ja korkeakoulutus. Sokrates ohjelman korkeakoulutusta koskevaa osaa kutsutaan *Erasmus*-ohjelmaksi, joka koskee ennen kaikkea opiskelija- ja opettajavaihtoa jäsenmaiden välillä. Euroopan unionilla on myös Firenzessä toimiva erillinen Yliopistollinen Eurooppa-instituutti (vrt. European University Institute), joka tarjoaa tohtorikoulutusta historian ja kulttuurintutkimuksen, taloustieteen, oikeustieteen sekä yhteiskuntatieteiden aloilla.

Tutkintojen ja opintovaatimusten yhdenmukaistaminen eri jäsenmaiden kesken on noussut keskeiseksi koulutuspoliittiseksi teemaksi. Eurooppalaisten korkeakoulututkintojen harmonisointiin tähtäävä *Bolognan prosessi* pyrkii yhdenmukaisuuteen mm. tutkintorakenteiden ja opintojen mitoitustajärjestelmien osalta"

Katso myös: Toimivalta

Lähteet: Euroopan unioni ”Koulutus ja nuoriso”
[<http://europa.eu.int/scadplus/leg/fi/s19000.htm>]; Opetusministeriö ”Yliopistokoulutus – Bolognan prosessi”
[<http://www.minedu.fi/opm/koulutus/yliopistokoulutus/bolognaprosessi.html>]; Joutsamo Kari, Aalto Pekka, Kaila Heidi & Maunu Antti (2000) Eurooppaoikeus (s. 685-687). Lakimiesliiton Kustannus Oyj, Helsinki.; European University Institute ”About the EUI”
[<http://www.iue.it/About/>]

Kulttuuripolitiikka
Teollisuuspolitiikka
Tutkimus (ja innovaatiopolitiikka)
 Eurooppalainen tutkimusalue
 Puiteohjelma
Työllisyyspolitiikka
Urheilupolitiikka

Muut

Talouspolitiikan koordinaatio
 Lissabonin strategia
 Konvergenssikriteerit
 Vakaus- ja kasvusopimus
Yhteinen ulko- ja turvallisuuspolitiikka
 Yhteinen kanta
 Yhteinen strategia
 Yhteinen toiminta
Yhteinen turvallisuus- ja puolustuspolitiikka
 Kriisinhallintatehtävät (Petersbergin tehtävät)
 Puolustusmateriaalivirasto
 Puolustusydin
 Solidaarisuuslauseke (yhteisvastuulauseke)
 Turvatakuut
 WEU
 Yhteinen puolustus

7. Muuttuva EU

Hallitustenvälisyys
Integraation syveneminen
Jäseneksi liittyminen
 Unionista eroaminen
Laajentuminen
Liittovaltiokehitys (vrt. federalismi)
Monen nopeuden Eurooppa
Phare

Euroopan unionin 1989 käynnistämä Phare-ohjelma (vrt. Pologne-Hongrie: assistance à la restructuration des économies) on Keski- ja Itä-Euroopan maille (mukaan lukien Baltian maat) suunnattu avustushjelma. Nykyisen Phare-ohjelman pääpaino on EU-jäsenehdokasmaiden avustamisessa EU-jäsenyyssvalmisteluissa.

Katso myös: Tacis, pohjoinen ulottuvuus, laajentuminen

Lähteet: Euroopan komissio "Europa – Enlargement: The Phare Programme"
[<http://europa.eu.int/comm/enlargement/pas/phare/>]

Pohjoinen ulottuvuus

Tacis

Euroopan unionin 1991 käynnistämä Tacis-ohjelma (vrt. Technical Assistance to the Commonwealth of Independent States and Mongolia) on entisen Neuvostoliiton maiden alueelle suunnattu apuohjelma. Tacis-ohjelma on painottunut teknisen avun tarjoamiseen, mikä on tähdännyt kohdemaiden transitio-prosessin nopeuttamiseen.

Katso myös: Phare, pohjoinen ulottuvuus

Lähteet: Euroopan komissio "The Northern Dimension – Overview"
[http://europa.eu.int/comm/external_relations/north_dim/index.htm]; Euroopan komissio
"The EU's relations with Eastern Europe & Central Asia – Tacis, Overview"
[http://europa.eu.int/comm/external_relations/ceeca/tacis/index.htm]

Tiiviimpi yhteistyö (vrt. joustava integraatio)

Wider Europe

Ydin-Eurooppa

Yhteisöllisyys

8. Käsite-index